

ΘΕΜΑ 6^ο
(ΑΝΤΙΦΩΝ, ΦΑΡΜΑΚΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΜΗΤΡΥΙΑΣ, 25-27)

- καίτοι πότερον δικαιότερον τὸν ἐκ προνοίας ἀποκτείναντα δοῦναι δίκην ἢ μή; καὶ πότερον δεῖ οἰκτεῖραι μᾶλλον τὸν τεθνεῶτα ἢ τὴν ἀποκτείνασαν; ἐγὼ μὲν οἶμαι τὸν τεθνεῶτα· καὶ γὰρ ἂν δικαιότερον καὶ ὀσιώτερον καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων γίγνοιτο ὑμῖν. Ἦδη οὖν ἐγὼ ἀξιῶ, ὥσπερ κάκεῖνον ἀνελεημόνως καὶ ἀνοικτίστως αὕτη ἀπώλεσεν, οὕτω καὶ αὐτὴν ταύτην ἀπολέσθαι ὑπὸ τε ὑμῶν καὶ τοῦ δικαίου. Ἡ μὲν ἐκουσίως καὶ βουλεύσασα ἀπέκτεινεν, ὁ δ' ἀκουσίως καὶ βιαίως ἀπέθανε. Πῶς γὰρ οὐ βιαίως ἀπέθανεν, ὦ ἄνδρες, ὅς γ' ἐκπλεῖν ἔμελλεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε, παρά τε ἀνδρὶ φίλῳ αὐτοῦ εἰστιάτο; ἢ δὲ πέμψασα τὸ φάρμακον καὶ κελεύσασα ἐκείνῳ δοῦναι πιεῖν ἀπέκτεινεν ἡμῶν τὸν πατέρα, πῶς οὖν ταύτην ἐλεεῖν ἄξιόν ἐστιν ἢ αἰδοῦς τυγχάνειν παρ' ὑμῶν ἢ ἄλλου του, ἥτις αὕτη οὐκ ἠξίωσεν ἐλεῆσαι τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, ἀλλ' ἀνοσίως καὶ αἰσχροῶς ἀπώλεσεν; οὕτω δέ τοι καὶ ἐλεεῖν ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις παθήμασι μᾶλλον προσήκει ἢ τοῖς ἐκουσίοις καὶ ἐκ προνοίας ἀδικήμασι καὶ ἁμαρτήμασι. Καὶ ὥσπερ ἐκεῖνον αὕτη οὔτε θεοὺς οὔθ' ἥρωας οὔτ' ἀνθρώπους αἰσχυνθεῖσα οὐδὲ δέισας ἀπώλεσεν, οὕτω καὶ αὕτη ὑφ' ὑμῶν καὶ τοῦ δικαίου ἀπολομένη, καὶ μὴ τυχοῦσα μήτ' αἰδοῦς μήτ' ἐλέου μήτ' αἰσχύνης μηδεμιᾶς παρ' ὑμῶν, τῆς δικαιοσύνης ἂν τύχοι τιμωρίας.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 πότερον δικαιότερον:** ενν. 'ἐστί', προσωπική σύνταξη. **τὸν ἐκ προνοίας ἀποκτείναντα:** ἡ ἐνάρθη μιτχ. υποκείμενο στο 'δοῦναι', καὶ ὁ ἐνδιάμεσος ἐμπρόθετος εἶναι τοῦ τρόπου 'αὐτός που σκότωσε ἐκ προμελέτης'. **δοῦναι ἢ μή <δοῦναι>:** δυο ἐπεξηγηματικά ἀπαρέμφата στο 'πότερον'.
- 2 πότερον δεῖ οἰκτεῖραι μᾶλλον:** 'ποιόν ἀπό τους δυο πρέπει να θρηνοῦμε περισσότερο;', πρόσεξε ὅτι το 'πότερον, 1' ἦταν ουδετέρου γένους ονομαστική ἐνικού, ἐνῶ το 'πότερον, 2' εἶναι ἀρσενικοῦ γένους αἰτιατική ἐνικού ὡς ἀντικ.στο 'οἰκτεῖραι'. **τὸν τεθνεῶτα ἢ τὴν ἀποκτείνασαν:** 'αὐτόν που νεκρό ἢ ἐκείνη ἢ ὁποία τον δολοφόνησε;', δυο ἐνάρθηρες μετοχές ὡς οὐσιαστικά που ἐπεξηγοῦν ἐπιμεριστικά το 'πότερον'.
- 3 ἂν δικαιότερον καὶ ὀσιώτερον...γίγνοιτο ὑμῖν:** δυνητική ευκτική τῆς ἀπρόσωπης ἐκφράσεως 'δίκαιοτερον καὶ ὀσιώτερον γίγνεται ὑμῖν' με ενν. υποκ. το 'δοῦναι δίκην τὴν ἀποκτείνασαν'.
- 4 ὥσπερ...ἀπώλεσεν:** ἀναφορική ἐπιρρ. παραβολική πρόταση με ὀριστική γιὰ το πραγματικό.

5 αὕτη ~ αὐτήν ταύτην: η πρώτη αντωνυμία είναι δεικτική ως υποκείμενο στο ρ., η δεύτερη είναι οριστική ως κατηγορηματικός προσδιορισμός στην τρίτη, η οποία είναι δεικτική ως υποκ. του ‘ἀπολέσθαι’ **ἀπολέσθαι:** αντικείμενο στο ‘ἀξιῶ’. **ὑπό τε ὑμῶν καὶ τοῦ δικαίου:** δυο εμπρόθετοι προσδιορισμοί του ποιητικού αιτίου.

6 Ἡ μὲν: ‘=αὕτη’, το άρθρο σε θέση δεικτικής αντωνυμίας. **ἐκουσίως καὶ βουλεύσασα:** ο ‘καί’ ενώνει όμοιους από συντακτικής απόψεως όρους, όχι όμως πάντοτε και όμοιες λέξεις. Εδώ ενώνει ένα επίρρημα τρόπου με μία συνημμένη επιρρ. μετχ. του τρόπου. Ο ‘καί’ εδώ όχι απλά ως ‘και’, αλλά ως ‘επιπλέον, ακόμη και’. Το ίδιο και ο αμέσως επόμενος ‘καί’. **ὁ δ’:** ομοίως το άρθρο σε θέση δεικτικής αντωνυμίας ‘=οὗτος’.

7 ὅς...ἔμελλεν: αναφορική επιθετική πρόταση ως υποκ. στο ‘ἀπέθανεν’. **ἐκπλεῖν:** ‘ἐκπλέω = αναχωρώ με πλοίο’.

8 παρά τε...εἰστίᾱτο: ‘ἐστιάομαι, -ῶμαι’, επίσης αναφορική πρόταση. **ἡ δὲ πέμψασα...καὶ κελεύσασα:** Όταν μεταξύ του άρθρου και της μετοχής παρεμβάλλεται το μόριο ‘δέ’, δυο είναι τα ενδεχόμενα: 1^{ον}) το άρθρο με το μόριο ‘ἡ δέ’ να αυτονομηθεί και να μετατραπεί σε δεικτική αντωνυμία ‘αὕτη’ όντας το υποκείμενο και στις μετοχές που ακολουθούν ως συνημμένες επιρρηματικές, αλλά και στο ρ. ‘ἀπέκτεινεν’, 2^{ον}) το άρθρο να ενωθεί με τις μετοχές ως υποκείμενα του ρ. Η επιλογή γίνεται πάντοτε ελέγχοντας αν ο ρήτορας αναφέρεται σε μια ‘ἡ δέ’ την οποία ή την γνωρίζει ποια είναι, ή την αγνοεί. Αν την γνωρίζει και ξέρει για ποιάν μιλάει, τότε ακολουθούμε το 1^ο ενδεχόμενο. Αν όμως αναφέρεται σε κάποιο πρόσωπο θηλυκού γένους, αλλά άγνωστο ακόμη σε αυτόν, τότε ακολουθούμε το 2^ο. Όμως η παρουσία των ‘αὕτη, αὐτήν ταύτην, 5’ καθώς και του ‘ταύτην, 9’ δείχνουν ότι ξέρει για ποιαν μιλάει, άρα θα ακολουθήσουμε την 1η επιλογή. **πέμψασα...καὶ κελεύσασα:** δυο συνημμ. επιρρ. μετοχές, τροπικές.

9 ἐκείνῳ δοῦναι: και τα δυο αντικείμενα στο ‘κελεύσασα’. **πιεῖν:** απαρέμφατο αορίστου β’ ‘ἔπιον’ του ‘πίνω’, επιρρηματικό απαρέμφατο του σκοπού στο ‘δοῦναι’. **ταύτην:** αντικ. στο απαρέμφατο ‘ἐλεεῖν’, αλλά και υποκείμενο στο απαρέμφατο ‘τυγχάνειν’. **ἐλεεῖν:** υποκ. στην απρόσωπη έκφραση ‘ἄξιόν ἐστι’.

10 αἰδοῦς τυγχάνειν: το ουσιαστικό είναι αντικ. στο απαρέμφατο και το απαρέμφατο είναι υποκ. κι αυτό στην απρόσωπη έκφραση. **του:** δεύτερος τύπος του ‘τινός’. **ἥτις αὕτη οὐκ ἠξίωσεν:** αναφορική πρόταση με επιθετική εικόνα, διότι στην ουσία λειτουργεί ως επιρρηματική και δηλώνει εναντίωση. Όχι ‘*ἡ οποία η ίδια δεν θεώρησε σωστό να βοηθήσει τον άντρα της.*’, αλλά ‘*ενώ /παρά το γεγονός ότι η ίδια δεν θεώρησε σωστό να βοηθήσει τον άντρα της...*’.

11 ἀλλ’...ἀπώλεσεν: επίσης αναφορική επιρρ. πρόταση εναντιωματική. **ἐλεεῖν:** υποκείμενο στο απρόσωπο ρ. ‘προσέκει’.

12 ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις: ο εμπρόθετος προσδ. είναι της αναφοράς, και το ενδιάμεσο επίθετο είναι επιθ. προσδ. **ἢ τοῖς...ἀδικήμασι καὶ ἁμαρτήμασι:** β’ όροι συγκρίσεως από το ‘μᾶλλον’. Στις δοτικές ενν. πάλι η πρόθεση ‘ἐπί’ και φτιάχνει δυο εμπρόθετους προσδιορισμούς της αναφοράς. **ἐκουσίοις:** επιθ. προσδιορισμός. **ἐκ προνοίας:** δηλώνει τρόπο.

13 ὥσπερ...ἀπώλεσεν: αναφορική επιρρ. παραβολική πρόταση. **ἐκεῖνον:** αντικ. στο ρ. ‘ἀπώλεσεν’. **οὔτε θεοὺς οὔθ’ ἥρωας οὔτ’ ἀνθρώπους:** αντικείμενα στην μετχ. ‘αἰσχυνθεῖσα’.

14 αἰσχυνθεῖσα οὐδὲ δείσας: δυο συνημμένες επιρρ. τροπικές μετοχές. **οὕτω καὶ αὕτη:** ‘έτσι και η ίδια’, προσέξτε την διαφορά ανάμεσα στα ‘αὕτη ~ αὕτη’. Η πρώτη αντωνυμία είναι δεικτική και λειτουργεί ως υποκείμενο, όμως η δεύτερη είναι οριστική και λειτουργεί ως κατηγορηματικός προσδ.

15 ἀπολομένη, καὶ μὴ τυχοῦσα: συνημμ. μετοχές υποθετικές με απόδοση το ‘ἂν τυχοί’ ως ένας υποθετικός λόγος λανθάνων που δηλώνει την ‘απλή σκέψη’. **μήτ’ αἰδοῦς μήτ’ ἐλέου μήτ’ αἰσχύνης:** τρεις γενικές πτώσεις συντασσόμενες με την μετχ. ‘τυχοῦσα’ ως αντικείμενα. Η ‘αἰδῶς’ είναι η ντροπή που νοιώθει κάποιος, ώστε να μη κάνει κάτι. Η ‘αἰσχύνη’ είναι η ντροπή που νοιώθει κάποιος, αφού έχει κάνει μια επιλήψιμη πράξη.

Αυτό που εννοεί είναι πως οι δικαστές δεν πρέπει να ντραπούν να την καταδικάσουν, κι ούτε να νοιώσουν ντροπή – τύψεις συνειδήσεως, αφού θα την έχουν καταδικάσει. **μηδεμιᾶς**: κατηγορηματικός προσδιορισμός.

16 τῆς δικαιοσύνης...τιμωρίας: η έναρθρη γενική του ουσιαστικού είναι αντικ. στο ρ., ενώ το ενδιάμεσο άναρθρο επίθετο είναι επιθετικός προσδιορισμός.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Και πράγματι ποιο από τα δύο είναι πιο σύμφωνο με την δικαιοσύνη, αυτός που σκότωσε εκ προμελέτης να τιμωρηθεί ή όχι; Και ποιόν από τους δύο πρέπει να λυπόμαστε περισσότερο, αυτόν που δολοφονήθηκε ή εκείνην που τον σκότωσε; Εγώ τουλάχιστον νομίζω τον δολοφονημένο. Και πράγματι αυτό θα ήταν και πιο σύμφωνο με την δικαιοσύνη και την ιερότητα και σύμφωνα με τους θεούς και σύμφωνα με τους ανθρώπους. Εγώ πλέον προβάλλω την αξίωση, όπως ακριβώς εκείνον χωρίς έλεος και λύπη αυτή εδώ τον σκότωσε, έτσι ακριβώς και αυτή η ίδια να τιμωρηθεί από εσάς και από την δικαιοσύνη. Αυτή λοιπόν με την θέλησή της και μετά από περίσκεψη τον σκότωσε, ενώ εκείνος πέθανε παρά την θέλησή του και με τρόπο βίαιο. Πώς λοιπόν δεν πέθανε βίαια, δικαστές, αυτός ο οποίος επρόκειτο να φύγει με πλοίο από την χώρα αυτήν εδώ, και ο οποίος έτρωγε μαζί με ένα φίλο του; Κι αυτή στέλνοντας το δηλητήριο και προτρέποντας αυτόν να το δώσει να το πιεί, σκότωσε τον πατέρα μας, πώς λοιπόν αξίζει να την λυπηθείτε ή αυτή να συναντήσει την δική σας ντροπή ή κάποιου άλλου, παρά το γεγονός ότι η ίδια δεν θεώρησε σωστό να λυπηθεί τον ίδιο της τον άντρα, αλλά με ανόσιο και ταπεινωτικό τρόπο τον σκότωσε; Έτσι λοιπόν πιο πολύ ταιριάζει να δείχνετε έλεος στα παραπτώματα που γίνονται αθέλητα, παρά στα αδικήματα και στα σφάλματα εκείνα που γίνονται θεληματικά και κατόπιν σχεδιασμού. Και όπως ακριβώς αυτόν εκείνη χωρίς να ντραπεί ούτε τους θεούς, ούτε τους ήρωες, ούτε τους ανθρώπους, και χωρίς να νοιώσει φόβο, τον σκότωσε, έτσι ακριβώς και η ίδια από εσάς αλλά και την δικαιοσύνη να τιμωρηθεί, και αν δεν βρει ούτε την ντροπή ούτε το έλεος ούτε τύψεις συνειδήσεως καθόλου εκ μέρους σας, είναι δυνατόν να τιμωρηθεί με τον πιο δίκαιο τρόπο.